

A Történelemtanárok Egyletének első, „gyorsreagálású” észrevételei a 2020. június 17-én nyilvánosságra hozott átdolgozott történelemtankönyvekről

Fontosnak tartjuk jelezni, hogy a **rendelkezésünkre álló idő nem tesz lehetővé egy mindenre kiterjedő, részletes elemzést**, így csak az alapvető problémaköröket jelezzük, de azokat számos példával támasztjuk alá.

Az alább részletezendő „gyorsreagálású” észrevételeink alapján azonban azt kell megállapítanunk, hogy **ezen tankönyvek több szempontból komoly átdolgozásra szorulnak**. Véleményezésünk egyik fókuszja az, hogy **mennyire felelnek meg ezek a tankönyvek a 2020. évi NAT, illetve kerettanterv elvárásainak**. Ebből a szempontból is problémásnak tartjuk az átdolgozott tankönyveket.

Mivel megfelelő minőségű, és előzetesen kipróbált tankönyveket nem lehet kifejleszteni a következő tanév kezdetéig, ez önmagában is **akadályozza a NAT bevezetését**.

Etikai probléma, hogy a 4 tankönyv tananyagfejlesztői, szakértői és lektorai ugyanazon alkotói körből kerülnek ki. Az egyik tankönyv szerzője a másik változatnak a társszerzője („tananyagfejlesztője”), aki közben szerzői és tudományos szakértői feladatot is ellát egyben. Tankönyvi szövegrészek lettek átemelve (még az 5. évfolyamos könyv és a 9. évfolyam között is van egyezés), illetve problémásnak véljük, ha az egyik tankönyv szerzője a másik változat lektora (ez az 5. és 9. évfolyam tankönyveinél is így van).

Az alábbi kiadványokat tekintettük át.

<https://www.tankonyvkatalogus.hu/site/kiadvany/OH-TOR05TA?fbclid=IwAR0vQvcs8ERhCcKabJq9fH6-hcxBBgoNMrvBARql7xtuVTFizkHJo6iQy3E>

<https://www.tankonyvkatalogus.hu/site/kiadvany/OH-TOR05TB?fbclid=IwAR2pbKZwlOUoGIT5HNeUYGqtxGqwTDKamuwrDKAiJw44hlTmmUzMdhhtuAo>

https://www.tankonyvkatalogus.hu/pdf/OH-TOR09TA_teljes.pdf?fbclid=IwAR1NMT7mWCl_T8IzytONYtMbfVOVe9EK6fjXMc6WWmIF5COJNoHFp7WCl04

https://www.tankonyvkatalogus.hu/pdf/OH-TOR09TB_teljes.pdf?fbclid=IwAR178UhX-CZaUjb0ODVSUrNVTwzw-oJO9T45DNC3SekrBOtc6CbKif9DpLY

Bevezetőben jelezzük, amit már korábban is, hogy a NAT és kerettanterv bizonyos törekvéseit üdvözlendőnek tartjuk. Ilyen az ismétlődő témák csökkentése (ún. „szétdelegálása”), az egyetemes és magyar történelem szorosabb tematikai illesztése, Ázsia történetének külön kezelése (bár ennek megvalósulását az 5. és 9. évfolyam könyvei alapján még nem lehet megítélni), illetve a mélységelvű feldolgozás lehetősége.

I. problémakör a tananyagcsökkentés kétarcúsága

A Borhegyi Péter és Dr. Szabados György nevéhez köthető, új generációs Történelem 9. (továbbiakban: 9TA) például 176 oldalas és 22 leckét tartalmaz, ami komoly tananyagcsökkentést sugall, ugyanakkor az egyes kerettantervi témakörökhöz rendelt, legtöbbször 8 oldalas, hatalmas témakört átfogó **lecke tartalma (tematikában, tényanyagban) megtaníthatatlan az átlag ráfordítható 2 tanórában**. Például az első fejezet 5 leckéjére 13 órát szán a kerettanterv, de ebben benne kell lennie egy összefoglaló és egy dolgozat órának is!

Az egy-egy órában megemészthetetlen tananyagmennyiség a **Száray Miklós által jegyzett átdolgozott régi Száray 9-re (továbbiakban 9TB)** is igaz, mivel ez a könyv él a kisbetűs főszövegbeli és kép alatti kiegészítésekkel, ami egy 8 oldalas lecke esetén tovább növeli a terjedelmet.

A tananyagcsökkentés egyrészt a politikatörténet és mérsékelt társadalomtörténet és némi művelődéstörténet összesűrített, zanzásított elbeszélése, amely épp a **kompetenciafejlesztésre, például forrásértelmezésre semmi időt nem hagy.**

Másrészt a tananyagcsökkentés jegyében bizonyos témáknál kifejezetten **nőtt** a tankönyvi főszövegben szereplő **fogalmak, események, nevek mennyisége** a korábbi tankönyvekhez, sőt a 2020-as kerettantervi elvárásokhoz képest is.

Néhány példa:

9TA:

- I. fejezet 4. lecke *Politika az ókori Rómában*; 8 oldal (28-35. o.): **Róma alapításától Neroig**, ebben szerepeltetve a hódításokat is; ebben a leckében a főszövegben **33 fogalom és 23 esemény** szerepel.

A plebejusok jogegyenlősítésért folytatott küzdelméről plusz kronológia olvasható és a 3 féle népgyűlés működésének részletezése a főszövegben, a *comitia centuriata* különösen kiemelve, erről még táblázat is (30 oldal); ezen népgyűlésekről még a tankönyv korábbi változataiban sem volt szó.

- II. fejezet, VALLÁSOK AZ ÓKORBAN 6. lecke *Politeizmus és monoteizmus* (46-53.o.) címmel tartalmazza **az ókori Kelet (Mezopotámia, Egyiptom), a görög és római vallást, Izrael történetét Kr. u. 70-ig és zsidó vallás leírását a Héber Bibliával**; ebben a leckében **22 fogalom és 32 név** (személy vagy földrajzi név) szerepel a főszövegben.

A NAT koncepciója szerint a távol-keleti kultúrák külön lesznek tárgyalva, ennél a VALLÁSOK AZ ÓKORBAN fejezetben azonban hiányzik legalább utalás a távol-keleti vallásokra.

- IV. fejezet 11. lecke *Az egyházi rend* (83.- 89. oldal)

Olyan kifejezések szerepelnek főszövegben, amelyek eddig nem számítottak tananyagnak, például: *oratores, primátus, metropolita, archi-episcopus, káplán, autokefál, monasztikus rend*; a főszövegben 50 fogalom szerepel.

- V. fejezet 16. lecke *A keresztény magyar államalapítás* (123.- 127 o.)

Olyan információk, fogalmak szerepelnek, amelyek az eddig is túlfeszített tananyagot még tovább bővítik, például: „magyar fejedelem (*arkhón*, egyszer *megas arkhón* ’nagyfejedelem’) címmel jelölt egyeduralkodó”; horka; törzsfők (vezéri nemzetségfő); Zolta-ág; levirátus.

A lecke 12 konkrét eseményt ad meg évszámmal, ebből egy esemény (István uralkodása) kerettantervi elvárás.

Az 5. évfolyamnak szánt tankönyveknél is problémát jelenthetnek a hosszú leckék, az életkori sajátosságokat figyelembe véve ezek a kerettanterv által „javasolt” 2 tanórában is elvégezhetetlenek.

Borhegyi Péter és Dr. Szabados György által átirrt, korábban Újgenerációs 5. évfolyamos (továbbiakban 5TA):

- Minden ötödikeseknek kiemelendő, megtanulandó fogalom pl. a pergamen, iniciálé?
- A görög és a római hadviselés egy leckében (8 oldal).
- Az Árpád-házi királyportrék is túl hosszúak egy leckének (7 oldal).

Gróf Péter és Dr. Szabados György által átírt, korábban Horváth Péter-féle tankönyv; az eredeti szerző neve nem szerepel (továbbiakban 5TB):

- 26-34. oldal – 9 oldalas lecke.
- 45-55. oldal – 10 oldalas lecke, ez is hosszú egy ötödikesnek.
- 58. oldal: Aetius, Catalaunum, Aquileia egymás után – nem segíti a tantárgy megkedveltetését.
- 70. oldal: biztos, hogy az IHS monogramot tudnia kell egy ötödikesnek? Mellesleg csak egy képaláírás oldja fel ezt a rövidítést.

II. problémakör: A NAT-2020 hangoztatott alapelveihez képest a tankönyvek nem alkalmasak forráskritikai gondolkodás kialakítására.

Nagyrészt az egyes leckékben felhalmozódó tananyag önmagában nem hagy erre időt, ugyanis a forrásértelmezés nem csupán a mélységelvűnek szánt téma-feldolgozásnál kell, hogy megjelenjen, hanem folyamatosan fontos eszközévé kéne válnia a történelem tanulásának.

Másrészt vitatható témáknál, forrásoknál nem ad meg több szempontú megközelítést, egy álláspont mellett hoz csak érveket, hiányoznak az ellenérvek.

Példák: 9TA

Különösen fájó, hogy az ún. *Történészszemmel és a Forráselemzés* rovat nem tanít forráskritikára, sőt...

- *Történészszemmel; Attila sírja* (64. o.): utal egy irodalmi leírásra (Gárdonyi: Láthatatlan ember) ezt összeveti Jordanes krónikájával, megállapítja, hogy az egyetlen történelmi forrás mást mond, majd forrással is alátámasztja, hogy ugyanez a szerző egy másik történelmi szereplő (gót Alarik) temetésénél ír a folyómederbe temetésről (ezen források összevetése eddig rendben is van). Majd néphagyományokra és a néprajztudósokra hivatkozik: „*újabb kutatások azt igazolják, hogy Attila temetésének lejegyzésekor valódi néphagyományt rögzítettek a 19. században. Ugyanis más Csin Si Huang-ti kínai császárt (Kr.e. 246-210) is folyómederbe temettek...Néprajztudósok felfedezték, hogy egy mongol népmesében a hármaskoporsó motívuma pontosan megegyezik az Attila-hagyománnyal*”. Kérdés, mennyire tekinthető a 19. században élő hagyománynak egy 1600 évvel korábbi bizonyíték; de amire ebből következtet a tankönyvszerző (bocsánat, tananyagfejlesztő), az erősen kérdéses: „*Még az is lehet, hogy Jordanes maga emelte át Attila sírba tételének leírásából a folyómederbe temetés motívumát Alarik temetésének előadásába!*” Minek alapján feltételezhetjük azt, hogy egy szerző saját művéből kivág (még csak nem is másol) egy részt és áteszi máshova? Csupán egyetlen magyarázat van; amire ez a *Történészszemmel* rovat „tanít”, **hogy a hagyományok, legendák, néprajzi leírások önmagukban hitelesek, sőt történelmi források értelmezését is ennek rendeljük alá. Ezt az álláspontot elfogadhatatlannak tartjuk.**

A *Történészszemmel* rovat feladata is ezt sugallja: „*Foglaljuk össze, mely tudomány eredményeit tudja még hasznosítani a történettudomány!*”

- *Forráselemzés* (65-66. oldal); *A hunok életmódja ...*: Marcellinus római történetíró leírása a nyereg alatt puhított húsról. Feladat minden támogató információ nélkül: „*Melyek az alapvető túlzások a leírásban?*” Honnan tudja a diák?
- 61. oldal fejezetnyitó kép *Ulpiano Checa: A hunok bevonulása Rómába*. Nincs reflexió arra, hogy a hunok nem vonultak be Rómába.
- *Történészszemmel; Kettős honfoglalás elmélete* (119. oldal) „*...történeti szempontból inkább támogató, mint elvetendő. (...) Ez az elmélet azért is valószínű*” Forrásként csak László Gyula szerepel, egyetlen ellenérv, forrás vagy kérdés nincs, ami igazából megkérdőjelezhetné ezt az elméletet. A leckét jegyző Szabados György a László Gyula Intézet vezetője.

5TA:

- A magyarok származásának leírásakor a tankönyv leegyszerűsít, nem jeleníti meg a szakmai vitákat. A szöveg egy verziót erősít, a hun származást. Ezt kiegészíti azzal, hogy a finnugor közvetítő nyelv lehetett [?] A magyar nyelv közvetítő mivolta tudományos tény? Itt legalább több elméletet megemlíthetnének, ütköztethetnének stb.
- Módszertanilag is problémás 5. évfolyamos gyerekeknek ilyen fogalmakkal szembesíteni.
- A szöveg – kiemelve - a kettős honfoglalásra utal. A szaktudomány többsége ezt már nem vallja: „**a 9. század közepén a Magyar Nagyfejedelemség népe részben már átköltözhetett a Kárpátmedencébe, a Vereckei-hágón és Erdély hágóin keresztül...**”
- Tudatos akcióként írja le a honfoglalást, a besenyő támadást meg sem említik. „*A honfoglalást így 862–895 közé érdemes keltezni, és azt egy előre eltervezett folyamatként kell tekinteni.*”
- 114. biztos, hogy Istvánt 1000. karácsonyán koronázták?

5TB:

- 112. oldal – a „Magyar Nagyfejedelemség”- volt ilyen államalakulat? Honfoglalás besenyők nélkül, gyakorlatilag „bújtatott kettős honfoglalás”.
- A székelyekről legalább több elméletet megoszt és nem kiemel egy tévest...

A forráskritikát hiányoló példák a következő problémakörnél is folytatódnak.

III. problémakör: a mítoszok és legendák elsődlegessége, a történelmi/tudományos érvek hiánya

Példák:

5TA:

- Az *Alaptörvényt* idézve írja le, mit jelentenek Magyarország zászlajának egyes színei. Ha egy hagyományra utal a történelemkönyv, jelezni kéne azt (vessük össze: a mondáknál is tanítani kell a valóságmagot és a mesés elemeket). További gondot jelenthet, hogy az ötödikes nem ismeri az alaptörvény fogalmát sem.

5TB:

- 105. oldal – hun származás kiemelve, magyar, mint közvetítő nyelv stb. Az egész bekezdés problémás. Miért kell egy ötödikesnek ilyeneket olvasni, hogy „kurtigur-hun” király meg „Muagerisz”?
- 109. oldal – Álmos hun származása, mint tény?

9TA is a magyar őstörténettel kapcsolatban mítoszokat, hagyományos elgondolásokat ír le, meg sem kérdőjelezve azok hitelességét. Míg a tudományosan alátámasztott érvek csak, mint nem bizonyított elméletek jelennek meg.

- Hunok „*maradékaik részt vettek (...) a magyarok- etnogenezisében, vagyis néppé válási folyamatában (...) Az első magyar uralkodóház megalapítója, Álmos nagyfejedelem is Attilától származtatta magát.*” 64. oldal
- 15. lecke a *Magyar őstörténet és honfoglalás* (112. oldal) az erdetmítoszokkal indít, ami természetesen fontos tudás, de kísérlet sem történik ezen történetek valóságtartalmának kiderítésére, sőt: „*ezért szükséges, hogy a valódi identitásképző mítoszokat, az eredetmagyarázó mondákat különválasszuk a nem valódiaktól.*” (116. oldal) - olvasható a *Forráselemzés* rovat főszövegében, de a forrásként idézett Anonymus vagy Kézai szöveghez sincs egyetlen forráskritikai jellegű felvetés sem.

- Ugyanebben a leckében a *Kitekintés más tudományokra* alfejezetben (113. oldal): „A napjainkra elterjedt elmélet szerint az urali nyelvcsalád bomlott finnugor és szamojéd ágra, majd a finnugor nyelvcsalád vált szét finn-permi s ugor ágra, és a magyart az ugor nyelvek közé sorolják.” Mellette forrás László Gyula régész fejtegetése nyelvészeti kérdésekről. **Nyelvész vélemény nincs. Nincs kimondva, hogy a magyar nyelv finnugor nyelvcsaládba tartozik.**

- **A hun-magyar rokonságot a tankönyv adottságként kezeli** (114. oldal *Történelemszemmel*). Ehhez képest a 18-19. században jöttek „a nyelvészek”, akik az *őstörténetírásban is vezető szerepre törtek.....Elutasították a magyarság hun hagyományát.... Az urali ősnép és ősnyelv meglétére nincs egyértelmű bizonyíték...*”

Hogy a nyelvészetnek mi a pontos tudományos álláspontja arról nem kapunk képet.

- A magyar önelnevezésről egyetlen verziót olvashatunk a 117 oldalon: „Például a magyar népi önelnevezés alapja egy *kutrigur-hun* uralkodó személyneveként bukkan fel bizánci írónál *Muagerisz* formában, aki 530 körül a Fekete-tenger vidékén élt, viszont a magyarokat csak a 9. századtól lehet elkülöníteni más népektől”. Az sem jelentéktelen kérdés, hogy ebből egy diák mit ért meg. Ugyanez a mondat az ötödikeseknek szánt könyvben is felbukkan.

A **9TB** magyar őstörténeti leckéi a tankönyv tudományos szakértőjének (= a 9T1 ezen leckéinek szerzőjének) hatását tükrözik, a 117 oldal tankönyvi szövegei szinte szó szerint egyeznek. Továbbá a 118. oldalon olvasható az a hamis állítás: „*A finnugor felfogás azonosítja a nép és a nyelv történetét.*”

IV. problémakör: A középiskolai tankönyvek küzdenek azzal a kerettantervi lehetetlen elvárással, hogy a magyar példákon keresztül tanítsák meg a középkori nyugat-európai fejlődést, ugyanakkor az általános iskolai könyvekben meg a magyar történelemnél fontos adatok az egyetemes történelmi részeknél jelennek meg

Példák:

5TA

- Visegrád, Pannonhalma és Buda miért nem az Árpád-kornál szerepel, miért az egyetemes középkornál?

5TB

- Buda itt is az egyetemes középkornál szerepel

9TA

- 10. lecke *Parasztság világa* lecke végén (82. oldal):

„*Minthogy a társadalom bizalma az egész fennálló világgéppel szemben megrendült, valamint az inséges életkörülmények miatt, a középkorban Európa több országában parasztfelkelések zajlottak. Magyarországon a legnevezetesebb parasztfelkelést 1514-ben több társával együtt vezette Dózsa György.*” Mindezt úgy, hogy Dózsa korabeli kontextusából semmi nincs és úgy, hogy a témához rendelt forrás (II. Ulászló levele Dózsa kivégzéséről) a közismert toposzokat ismerteti, például Dózsa katonái „felfalták”. A forrás információinak hitelessége itt sem merül fel, pedig modern irodalma ennek is van.

- 14. lecke *A polgárok világa* leckében (104. oldal)

A kerettanterv magyar példákon keresztül írja elő a városi jogok megismertetését. A tankönyvi főszövegben nincs magyar városfejlődés, csupán egy negyed mondat: „*a 13-14. századtól Magyarországon is egyre több város jelent meg.*” Mellette olvasható forrás, 1261, Sátoraljaújhely kiváltságlevele. Nagyon jól elemezhető szöveg, valóban bemutatható rajta néhány városi kiváltság. De egyrészt nem él a könyv az összehasonlítás lehetőségével, pedig a magyar városfejlődés értelmezésében az legalább annyira fontos, ami más a nyugati

mintához képest; másrészt a tankönyv nem szól arról a tényről, hogy ez a város csak néhány évtizedig volt „királyi város”, majd a még az Árpád-kor végén a király elajándékozta és magánkézben lesz majd 100 évig, majd 10 évig megint királyi város volt, majd újra magánkézbe került. Így lakóinak helyzete semmiképp nem mintázhatja a városi polgárságot. A magyar városfejlődés természetesen az Anjou-korszak Magyarországon részénél szerepel (149. oldal).

V. Problémakör: Pontatlanságok, leegyszerűsítések, szerkesztetlenség; a rohammunka következményei? I.

V/I. Néhány példa az egyistenhitek bemutatása kapcsán:

5TA

- 63. oldal: „*Jézus a szeretetet tanította: >Szeresd Istent, és szeresd a másik embert, úgy, mint önmagadat.* <” Ezt valójában Mózes tanította, miként Jézus is utal rá a hegyibeszédben. (Mózes III. 19. 18: „Bosszúálló ne légy, és haragot ne tarts a te néped fiai ellen, hanem szeressed felebarátodat, mint magadat”.) Jézus ezzel szemben az *ellenség* szeretetét is hirdeti. A súlyos hiba ráerősít arra az előző könyvekben is szereplő tévedésre, hogy a szeretet parancsa először a kereszténységben jelenik meg.

- 61. old. „*A zsidó vallásban az erkölcsös életvitelt, így az emberi magatartást isteni törvények szabják meg, hiszen a tízparancsolat máig érvényes erkölcsi szabályokat fogalmazott meg.*” A zsidó erkölcsi szabályokat nemcsak a tízparancsolat fogalmazza meg, nagyon sok erkölcsi előírás szerepel még a Tórában (főleg Mózes III. könyve, lásd fent) és a Talmudban. Téves a zsidó vallás lényegét az étkezési stb. előírásokban látni. A tízparancsolatnak is csak a vallási előírásaival foglalkozik a könyv, kérdez rá.

- 61. old. Ábrahám miért Salamon és Dávid után kerül említésre, mint a zsidó nép ősatyja?

5TB

- 64. old „*Ábrámként nevezi először az Ószövetség könyve a Mezopotámia földjéről kihívott ősatyát, aki az Úrral kötött szövetség után kapta az Ábrahám, azaz a népek sokaságának atyja elnevezést. Ábrahám és népe egyedül őt [Ábrahámot?] ismeri el istenének, és cserébe az Úr neki adja Kánaán földjét, és nemzedékét megsokasítja. Ábrahám és népe ezért indult el az ígéret földjére. Őt tekintjük [kik?] az egyistenhit megalapítójának. Ábrahámot nemcsak a zsidók és a keresztények, hanem a muszlimok is tisztelik.*” A szövegből úgy tűnik Ábrahámot istenként tisztelték/lik a zsidók (és mások), ami persze téves. Az is kérdéses, hogy kik tekintik Ábrahámot az egyistenhit megalapítójának? A történészek? A tankönyv szerzői? Ábrahám mitikus szereplő, ezért az állítás így, többszám első személyben komolytalan. Növelheti a zavart, hogy még nem tanultak a muszlimokról, nem értik kikről van szó.

- 66. old „*Megváltó született, aki eltörli a világ bűneit.*” Így félrevezető, hiszen bűn marad a világban, másképpen nem lenne értelme a pokolnak. Az eredendő bűn büntetésének eltörléséről van szó.

9TA

- 54. old A hagyományos antijudaista istengyilkosság vád sejlík fel a szövegben, talán csak fogalmazási hiba miatt: „*Jézus növekvő népszerűségét a [zsidó] vezetők gyanakodva figyelték, mert attól tartottak, hogy a nép élére állva a rómaiak ellen fordul, és a birodalom bosszúja Izrael pusztulásához vezetne. Végül Máté evangéliuma szerint >tanácsot tartottak, és elhatározták, hogy halálra adják. Megkötözték, elvezették, és átadták Pilátus helytartónak. < Keresztre feszítették, ami a korabeli legkegyetlenebb, legmegalázóbb halálnemnek számított.*” Miután a római hatalom képviselője itt egyetlen személy, az utolsó mondat csak úgy értelmezhető, hogy a *zsidók* feszítették keresztre. A keresztre feszítés valójában római büntetés volt, azt hogy a zsidók ölték volna meg Jézust, azt a Biblia sem állítja. És fontos lenne tisztázni, hogy az egész szenvedéstörténet a

gondviselő Isten elrendelése szerint történt, bekövetkeztét Jézus előre jelzi is, hiszen, ha nem feszítik keresztre, nem válthatja meg az emberiséget. Ebben Júdas, a római katonák, a zsidó nép és a főpapság éppúgy csak eszköz, mint Pilátus.

9TB

- 53. old A tízparancsolat katolikus verziója szerepel a judaizmusnál. Vagyis eltűntették belőle a faragott kép tiltását, ami a judaizmusban nagyon fontos parancs, cserébe ketté vették az utolsó parancsolatot, hogy tíz legyen. Ez teljesen történetietlen és súlyosan félrevezető, még akkor is, ha a feladat előírja az eredeti kikeresését a neten. A hiba a könyv előző verziójából öröklődött.

V. Problémakör: Pontatlanságok, leegyszerűsítések, szerkesztetlenség; a rohammunka következményei? II.

V/II. További példák:

5TA

- Nemegyszer előbb említ egyes eseményeket, fogalmakat, mint azt tárgyalná. Ha ez mindenképp szükséges, legalább előre kéne utalni az adott helyre, amikor majd tárgyalják (pl.: az időmérés leírása előtt ad meg évszámot); csak a lecke záró összefoglaló vázlatban említi: évtized, évszázad. Használja, de nem magyarázza: évezred.

- A tanulási jótanácsok miért a könyv legvégén vannak?

„A képeken Magyarország zászlaját láthatjátok három időpontban: 1490, 1918, 1956” – Nincs utalás arra, hogy a 15. században a királyi család zászlaját használták, miként arra sem, hogy 1918 őszéig Magyarország nem volt önálló állam, valamint 1956-ben nem mindegy, hogy pontosan mikor használták az adott zászlót. (13. oldal)

5TB

- 12. oldal: Dugovics Titusz hőstettét ábrázoló kép precízen leírja, hogy az eset fikció – egy olyan ötödikesnek, aki még lehet, hogy nem is hallott a nándorfehérvári csatáról... Persze a lecke közben megmagyarázza, de nem volna jobb ezt egy szövegbe rendezni?

9TA

- 120. oldal – a besenyő támadás csak a térképen szerepel, a tankönyvi szövegben (ami meglepő módon azonos az ötödikes!!! könyv szövegével) nyoma sincsen.

- 149. oldal, magyar városfejlődés utolsó bekezdése a cigányokról szól. Vajon miért a városfejlődésnél szerepel e „vándorló-sátorozó életmódot élő csoport”?

VI. problémakör: Életkori sajátosságok, iskolatípusok, diákok háttérének figyelembevételének hiányosságai

Példák:

5TA

- Igen bőséges az írott információ! Egyes diákok tanulását nehezítheti a „betűtenger”. Olyan esetekben is leírással élnek, ahol más eredményesebb lehetne. Például a történelmi korszakok, korszakhatárok leírása ábrán, rajzon is szemléletesebb lenne. Vagy a piramisépítést Hérodotosz alapján írják le, ha lerajzolnák, könnyebben lenne megérthető, tanulható.

- Probléma az is, hogy a tanév elején nincs időfogalma az ötödikeseknek. Az, hogy ezt itt tárgyalják, kerettantervi adottság. Ugyanakkor a kerettanterv által ajánlott fejlesztési feladat (a történelmi idő ábrázolása vizuális eszközökkel) oldhatná némileg a szöveges megoldást, ezzel sem él a tankönyv.
- Generációs kérdés is lehet, ha a szerző a leírtakat napjainkra is érti:
„Az emberek általában azért készítenek fényképeket, hogy egy-egy igazán emlékezetes pillanatot megörökítsenek.” (8.o.) – Diákjainknak ma ez már nem igaz. Buli, érdekes, vicces... is lehet egy kép.
- Diákjaink egy részére lehet érvényes az állítás: „Szinte minden lakásban felhalmozódnak régi ruhák, régi eszközök, ékszerek, amiket ma már senki sem használ.”
- 21.o. „A múzeumokban a legtöbb gyereket az egyiptomi kiállításokon láthatjuk.”
Ezt sajnos sokan NEM láthatják.

5TB

- Horváth Péter eredeti tankönyve egy olvasmányos, érthető szövegű könyv volt, amelynek nyelvhasználata illeszkedett a tanulók életkori sajátosságaihoz. Ezzel szemben az átdolgozott kiadás szövege nehezebb lett több helyen, sokszor olyan ismereteket tartalmaz, ami ebben az életkorban még nem elsajátítható.
- Például a kisdíák gesztákkal és krónikákkal szembesül, III. Béla és Anonymus nevével, X., XI-XIII. századdal... Még az időszámítást se tanulta meg, az évszázadok jelölése neki új dolog – ez így szerintünk elsősre túl sok. Ráadásul még csak ezután jön a történelmi forrás fogalma – pedig ezt a geszta (nem is kerettantervi elvárás) és krónika előtt kellene, hogy tisztázzák.

9TA

- Már idézett példa: 117 oldalon: „Például a magyar népi önelnevezés alapja egy kutrigur-hun uralkodó személyneveként bukkan fel bizánci íróknál Muagerisz formában, aki 530 körül a Fekete-tenger vidékén élt, viszont a magyarokat csak a 9. századtól lehet elkülöníteni más népektől”. Az sem jelentéktelen kérdés, hogy ebből egy diák mit ért meg. Ugyanez a mondat az ötödikeseknek szánt könyvben is felbukkan.
- A szakközépiskolásoknak (korábban szakiskolásoknak, jövőre talán technikumi tanulónak?) szóló a közismereti tankönyv engedélye 2020 augusztusában lejár. A tanterv nekik készült el utoljára. Vajon ez a tankönyv lesz használandó számukra is?

Budapest, 2020.06.23.

A Történelemtanárok Egylete Bizottmánya nevében:

Miklósi László